

Андрущенко Віктор Петрович

ректор НПУ імені М.П Драгоманова, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи

Віктор Павлович Дущенко

(доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри загальної фізики, Заслужений діяч науки і техніки УРСР)

(1922 – 1985)

За словами професора Івана Горбачука, «Віктор Дущенко був легендарною особистістю, дійсним вченим і педагогом, вихователем студентської молоді». Людина енциклопедичних знань у галузі фізико-математичних, філософських, природничих та історичних наук, висококультурна й моральна особистість, патріот України.

Дущенко Віктор Павлович народився 19 червня 1922 року в м. Кременчуці Полтавської області УРСР. Так Віктор Павлович пише в автобіографії. Разом з тим, хотілось би привести спогади його меншої сестри Дущенко Надії Павлівни. 1925 року народження. Надія Павлівна закінчила наш університет, тоді природничо-географічний факультет КДПУ імені Максима Горького, і все життя пропрацювала вчителем хімії у школі № 2 міста Миронівка Київської області. Як свідчить Надія Павлівна, Віктор Павлович і вона народились у селі Шепелівка Глобінського району Полтавської області, їхній батько Дущенко Павло Васильович був з небагатої сім'ї. Надія Павлівна не знає, чи мав батько вищу освіту, чи ні, але що він був

освіченою людиною вона впевнена. Все життя займався озелененням та агрономією. У сім'ї було багато книжок на різну тематику. Працював до революції у Петербурзі, з часом довелось тікати до рідного села Шепелівка.

Мати Дущенко була також з бідної сім'ї, працювала в Києві, спочатку підмайстром у швейного майстра, а потім і сама стала майстром та до неї вже звертались артисти з замовленнями пошити їм одяг. Коли в Росії відбулась «завірюха» довелось повертатись у рідне село, де й зустріла Павла Васильовича Дущенко. Молодятам у той час давали шматок землі для будівництва хати. Побудували хоч і під соломою, але велику хату на дві половини. Статки у сім'ї були невеликі, тому на квартиру найняли вчителя який жив, харчувався і головне платив гроші. Батьки працювали на власному шматку землі і в колгоспі, маленькі діти Віктор Павлович і Надія Павлівна залишалися вдома. Вчитель помітив жагу до знань ще п'ятирічного Віктора, запропонував батькам брати його з собою до школи. Батьки не одразу погодились далеко відпускати дитину з хати. Але маленький Віктор криком кричав, щоб його відпустили до школи і батьки, врешті решт, погодились. Так майбутній вчений уже з п'яти років став здобувати грамоту. Взимку малу дитину не можна було відпускати до школи і батько вирішив перевірити сина чому він навчився у школі. Читав гарно, а ось математику не знав. Взимку вільного часу в батька було достатньо і він став займатись з сином. За зиму батько зумів надати сину елементарні знання з основ математики. В дитинстві Віктор мало ходив гуляти, головним було: «Тату, дай книжку». І тато купував сину книжки, а він їх читав.

У 1938 році юнак вступає до Кременчуцького учительського інституту на фізико-математичний факультет. Цікаво, що в цьому інституті навчались видатні особистості. Так, відомий український педагог Сухомлинський Василь Олександрович влітку 1934 року вступив на підготовчі курси при Кременчуцькому учительському інституті і в тому ж році став студентом відділення української мови та літератури. Навчався тут також Тимофій Максимович Шашло. Останній пізніше був проректором з заочного та

вечірнього навчання Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького. За героїчні подвиги в роки війни Г. Шашло отримав високе звання Героя Радянського Союзу.

По закінченню двох курсів Кременчуцького учительського інституту, Дущенко В.П. призивають до лав Радянської Армії, де він служив до грудня 1945 року. У період Другої світової війни воював на Центральному та першому Білоруському фронтах. Перебував у Польщі та Німеччині. У грудні 1945 року був нагороджений медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій вітчизняній війні» і демобілізований. Практично одразу Віктор Дущенко вступає на 2 курс (4 семестр) фізико-математичного факультету Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького. Підчас навчання стає членом наукової студентської спілки інституту та головою фізико-математичної секції, бере участь в усіх наукових студентських конференціях, відмінник навчання, член профбюро факультету. Державні екзамени здає на «відмінно». На IV курсі навчання, на об'єднаному засіданні кафедр загальної фізики та теоретичної фізики, прийнято рішення рекомендувати В.П. Дущенко до вступу в аспірантуру кафедри загальної фізики. Закінчивши навчання в інституті юнак складає вступні іспити і вступає до аспірантури.

У травні 1953 В.П. Дущенко захистив кандидатську дисертацію. Далі були докторська, підручники та навчальні посібники з фізики, математики, техніки. Педагог і учений Дущенко В.П. розробив методичні вказівки з курсу фізики для практичних занять і лабораторних робіт. Підготував і видав підручники з курсу загальної фізики, лабораторний та фізичний практикуми для студентів педагогічних інститутів. Під його безпосереднім керівництвом підготовлено 3 доктори і 37 кандидатів наук, він багатократно виступав опонентом на захистах кандидатських і докторських дисертацій, рецензентом монографій і підручників.

Наукова спадщина Віктора Павловича значна. Його інтереси охоплюють математику, практично всі галузі фізики з виходом у хімію та

біологію. Як результат – безпосереднє створення нових композитних матеріалів, важливих у технічному відношенні речовин зернистої та волокнистої структури, які широко використовуються у сучасній теплоенергетиці, харчовій та будівельній промисловості.

Наукова спільнота зобов'язана професору В.П. Дуценку виділенню фізики полімерів у самостійну галузь науки із загальної фізикохімії високомолекулярних сполук. Займаючись дослідженням питань теплофізики полімерів, В.П. Дуценко встановив, що не лише теплофізичні, але й механічні, електрофізичні властивості їх різко відрізняються від інших матеріалів. На прикладі різнорідних гетерогенних полімерних систем він показав, що особливо характерними рисами таких систем є яскраво виражені релаксаційні явища, чутливі до температурно-часової дії зовнішніх полів.

Фундаментальну роль відіграють також праці Віктора Павловича з дослідження колоїдно-теплофізичних процесів сушіння вологих матеріалів. Зокрема, з'ясування механізму сушіння, його молекулярно-кінетичної природи, що слугувало основою створення базису визначення оптимальних режимів технологічного процесу.

На превеликий жаль науково-освітня та науково-технічна діяльність професора В.П. Дуценка є мало відомими для широкого загалу науковців та педагогів, і до цього часу вона не стала предметом системного та комплексного вивчення і узагальнення.

Студенти, учасники семінару 5 листопада 2015 р.